

O TYCH z najwyższej półki

Na rynku księgarskim ukazała się niezwykła książka, bezpośrednio odnosząca się do środowiska naukowego ekonomistów: ***O TYCH z najwyższej półki, czyli rzecz w sprawie naszego środowiska***. Jej autorem jest, nieżyjący już, **profesor Edward Łukawer** (1920-2007). Książkę w 2008 r. wydało Polskie Towarzystwo Ekonomiczne i liczy sobie ona 285 stron.

Dzieło to ukazało się nieomal 20 lat po dokonaniu w naszym kraju zmiany systemu politycznego i społeczno-gospodarczego i z tej perspektywy przedstawia poglądy wielu ekonomistów, którzy poprzez swoją działalność naukową wpięły się w procesy reformatorskie polskiej gospodarki po II wojnie światowej. A początek tych zmian, jak słusznie zaznaczył Autor, dał II Zjazd Ekonomistów Polskich, który miał miejsce w czerwcu 1956 r. i „...stanowił punkt zwrotny oddzielający okres scentralizowanego systemu nakazowo-rozdziałczego od rozpoczynającego się – jako historyczna przeciwwaga – długotrwałego procesu reformy gospodarczej” (s. 38).

Przesłaniem tej książki nie jest pojedynczy ekonomista, lecz całe środowisko ekonomiczne, które w latach realnego socjalizmu wyraźnie zaznaczyło swoje miejsce w strukturach społecznych i prowadziło na szeroką skalę „walkę z systemem”. Ścisłej mówiąc Autora interesuje pewien wycinek tego środowiska, reprezentujący teorię ekonomiczną i bezpośrednio związany z polityką gospodarczą Polski.

E. Łukawer w pełni zdaje sobie sprawę z niejednorodności tego środowiska. Znajdziemy wśród nich ekonomistów średnich i wysokich lotów, ale także i Tych z najwyższej półki. I właśnie Ci ostatnie interesują Autora. Ich rola w naukach ekonomicznych jest przewodnia, „...ponieważ nadają ogólny kierunek oraz poziom i treść teorii ekonomii. Od nich zależy wszystko lub prawie wszystko!” (s. 32). E. Łukawer zidentyfikował dosyć liczną grupę takich ekonomistów – 31.

Książka składa się z sześciu części odpowiadających sześciu podstawowym nurtom podjętej przez Autora analizy dorobku ekonomistów z najwyższej półki. W części I został przedstawiony dorobek trzech teoretycznych szkół naukowych odnoszących się do modelu funkcjonowania gospodarki narodowej i teorii wzrostu gospodarczego, reprezentowanych przez W. Brusa, A. Wakara i M. Kaleckiego (s. 37-57). Całość rozważań w tej części poprzedza analiza dorobku największego autorytetu polskiego środowiska ekonomistów – E. Lipińskiego (s. 38-42). Część II koncentruje się na prezentacji dorobku czołowych katedr teorii ekonomicznej, które odegrały niebagatelna rolę w rozwoju nauki w naszym kraju (s. 58-84). Znajdziemy tu charakterystykę zainteresowań W. Wilczyńskiego, J. Mujzela, M. Pohorillego, i Cz. Bobrowskiego. Trzecią część książki Autor poświęca ekonomistom, którzy byli wybitnymi indywidualnościami w środowisku ekonomicznym i istotnie przyczynili się do rozwoju nauki (s. 85--111). Zaprezentowany został dorobek O. Langego, Z. Sadowskiego

i S. Kurowskiego. Pozostałe części książki zostały poświęcone analizie dorobku ekonomistów, których przedmiotem zainteresowania była przede wszystkim realna sfera gospodarki – J. Pajetka, K. Porwit, A. Łukaszewicz, D. Hubner, J. Kleer, T. Kowalik i U. Płowiec (część IV, s. 112-147), krytyczną analizą problematyki finansów i pieniądza – M. Belka, D. Rosati, J. Lipiński, i W. Orłowski (część V, s. 148-169) oraz tych, którzy zajmowali się zarówno realną, jak i finansowo-pieniężną stroną naszej gospodarki – L. Balcerowicz, W. Trzeciakowski, C. Józefiak, L. Zienkowski, W. Baka, G. Kołodko, M. Nasiłowski, J. Osiatyński i K. Łaski (część VI, s. 170-237).

Wartość tej publikacji znakomicie podnosi esej pióra A. Polloka pt.: *O Tym z najwyższej półki, czyli rzecz o Profesorze Edwardzie Łukawerze* (s. 9-30), w którym została przedstawiona droga życiowa Autora książki i pokazane wybory, których E. Łukawer musiał dokonywać w swoim życiu (s. 9-35). Losy Jego były ściśle związane z wydarzeniami społeczno-politycznymi w naszym kraju i bezpośrednio go dotykały.

E. Łukawer miał świadomość, że środowisko ekonomistów jest niejedolite i w okresie realnego socjalizmu, jak i w okresie transformacji systemowej, przechodziło różnorodne zawirowania i zmiany. I one miały niewątpliwie duży wpływ na rozwój i kondycję tego środowiska.

Książkę tę można czytać na różne sposoby. Można na przykład zapoznać się tylko z listą osób, które – w ocenie Autora – miały decydujący wpływ na rewolucję systemową w naszym kraju; można również spróbować przeanalizować ich dorobek naukowy i umieścić każdego z osobna i całe środowisko ekonomistów na mapie działań reformatorskich. Można także, na podstawie tego zbioru, stworzyć własną listę ekonomistów – TYCH z najwyższej półki.

W książce przewija się również pewnego rodzaju tęsknota E. Łukawera za zintegrowanym środowiskiem ekonomistów, za jego odbudową. Niestety, lata transformacji systemowej pokazały nam, iż środowisko to się rozpadło i mamy widoczny proces jego dezintegracji. Po części jest to zrozumiałe. W okresie realnego socjalizmu integracja ekonomistów służyła ściśle określone celowi – reformowaniu gospodarki socjalistycznej i „walce z systemem”.

Można zatem, idąc myślami Profesora E. Łukawera, apelować o podjęcie działań na rzecz odbudowy środowiska ekonomistów. A pole dla jego aktywności, co pokazuje doświadczenie transformacji systemowej, się znajdzie. Miejmy nadzieję, że to w niedalekiej przyszłości nastąpi...

Tadeusz Smuga

Instytut Badań Rynku, Konsumpcji
i Koniunktur w Warszawie